

Meester Kees van Schooltuin Wagner

Tekst: Winde Evenhuis

Foto's: Winde Evenhuis en Herma Brouwer

Schooltuin Wagner, aan de rand van de Bijlmerweide, startte in 1977 als onderdeel van de ontwikkeling van Zuidoost. Nadat de gemeente boerderijen langs de Weespertrekvaart had opkocht¹, kreeg de schooltuin in één ervan een plek.

Kees Wabeke is er sinds 2001 educatief medewerker én bewoner. "Het leukste aan werken met kinderen is hun verbazing."

Wat trok je aan om hier aan de slag te gaan?

"Ik werkte sinds 1997 in een schooltuin, maar aantrekkelijk om op de baan bij deze schooltuin te solliciteren was dat ik als educatief medewerker hier kon wonen. Vroeger had elke schooltuin een dienstwoning, maar dat wil de gemeente niet meer. Ik ben de laatste.

De bedoeling was dat de grote, hoge ruimte waarin nu het leslokaal is, de dienstwoning zou worden voor de 'tuinleider', zoals die toen werd genoemd. Maar de verbouwingskosten waren zo hoog, dat deze ruimte tot leslokaal is verbouwd. En de stal die eigenlijk bestemd was voor de tuinman is toen ingericht als dienstwoning. Dat was wel jammer voor mij, qua ruimte, maar de woning is wel mooi..."

Wat is er nodig voor een baan als educatief medewerker op een schooltuin?

"Toen ik solliciteerde was er voor de functie nodig dat je een onderwijsachtergrond hebt. Ik ben leraar biologie. Didactische kennis is belangrijk omdat natuureducatie centraal staat op de schooltuin. In het jaar dat de kinderen één keer per week voor twee uur bij ons komen, nemen wij de biologieles als het ware over van de school. Het gaat om kinderen die in het voorjaar in groep 6 zitten, en na de zomervakantie in groep 7. De leerkracht van de klas komt mee met de kinderen naar de tuin maar het hangt van de leerkracht af of het werken in de schooltuin op school nog een vervolg krijgt. Ik merk dat dit vaker niet dan wel het geval is omdat het les-

rooster overvol is. Dat is ook de reden dat ik weinig contact heb met de scholen, wat ik wel meer zou willen. Ik zou er graag een introductie geven op het programma dat we met de kinderen in de schooltuin gaan doen, of aansluiten bij een thema op school, maar vaak ontbreekt de tijd daarvoor op scholen. Als educatief medewerker heb je ook tuin-technische kennis nodig. Daarin ontwikkel je jezelf ook door de jaren heen. We kweken bijvoorbeeld zelf veel voor op de tuin. Sommige tuinen bestellen alle plantjes bij kwekerijen maar hier doen we dat grotendeels zelf, ook samen met de kinderen. Ik vind dat een heel leuk aspect van het werk.

Hoe ziet een schooltuinjaar eruit?

"Het principe van schooltuinen bestaat sinds 1920 en eigenlijk is er niets veranderd: je geeft de kinderen een tuin, ze tuinieren van april tot eind november, en ze leren van alles.

Dagelijks zijn hier twee educatief medewerkers aanwezig, dat zijn de mensen die lesgeven, en er is elke dag een tuinman. Zo kunnen we twee groepen kinderen tegelijk bedienen. Op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag kunnen we zes groepen draaien en op woensdag vier, want 's middags zijn de kinderen vrij. De kinderen planten allemaal dezelfde bloemen, groenten en kruiden en hun tuintje is ingedeeld waar wat moet staan. Dat hebben ze nodig om overzicht te houden en te herkennen wat er staat.

Wat planten de kinderen?

"De gewassen die de kinderen in de tuin hebben moeten 'leerlingbestendig' zijn, dus tegen een stootje kunnen en makkelijk te kweken. Je moet er wat mee kunnen, dus opeten of in een vaasje zetten. En didactisch moeten ze interessant zijn. Neem de aardappel: dat is een knol, en die slaat voedsel op en weet zelf de weg naar boven te vinden. Dat is heel gek eigenlijk, hij groeit nooit naar beneden maar altijd omhoog. De aardappel is een gewas waar je drie dagen over door kunt praten als je dat zou willen. Dus de aardappel is een van de

allermooiste groenten om het over te hebben. Bij de courgette kun je vertellen over mannelijke en vrouwelijke bloemen, grote vruchten en het is een vrucht die binnen het schooltuinjaar geoogst kan worden. De planning van planten en oogsten gaat in een strakke volgorde omdat we om de zomervakantie heen moeten werken. Maar ook omdat het leuk is om één gewas per week tegelijk te oogsten en je de tijd hebt daar wat over te vertellen.

En om er gerechtjes mee maken. Want koken met de groenten uit de tuin vinden kinderen geweldig. Aardappels worden vroeg in het jaar gepoot om ze voor de zomervakantie te kunnen oogsten en daarmee bakken we aardappelpannenkoek. De kinderen vinden die erg lekker. En dan worden hun geoogste aardappelen gebruikt in plaats van dat ze ze misschien een week later beschimmeld in de tas terugvinden.

Uit de jaarlijkse evaluatie komt steevast de 'soeples' als een van de leukste dingen om te doen. Het is ook een leuke activiteit met veel verschillende taken voor de kinderen. Iemand die, onder begeleiding, verantwoordelijk is voor de pan, anderen halen groenten uit de tuin, die moeten gewassen en gesneden worden en tot slot wordt de soep met elkaar gegeten."

Nemen kinderen ideeën mee naar huis?

"Ja, dat merk je wel, maar soms gebeurt er ook niks met de groente, of wordt het stelselmatig weggegooid. Dus als kinderen zeggen dat ze thuis ook zo'n aardappelpannenkoek willen maken, dan hoop je dat ouders hen die gelegenheid geven. Er zijn ook leerkrachten die op school koken met alle ingrediënten als ze inschatten dat er thuis niets met de groenten wordt gedaan.

We geven kinderen ook plantjes mee naar huis, zoals tuinkers. En aan het eind van het jaar mogen ze een plant uitgraven om mee te nemen. Ze krijgen dan ook een kamerplantje mee. Dus dan hoop je dat het thuis doorgaat. Op de jaarlijkse open dag in september, dit jaar was dat op 13 september, laten de

Kees Wabeke bij bakken voor minder valide kinderen

kinderen hun ouders hun tuintje zien, zijn er spelopdrachten en is er van alles te eten. We hadden, ook dankzij het mooie weer, veel bezoek.”

Hoeveel scholen doen mee?

“Er doen vijftien scholen mee, dat zijn twintig groepen kinderen. We hebben tuintjes voor vijfhonderd kinderen. Voor minder valide leerlingen van de VSO Drostenburg hebben we ‘tuintjes op niveau’, hoge bakken waarin ze kunnen tuinieren. De meeste kinderen komen uit Zuidoost, er zijn twee scholen uit Driemond, en een paar scholen uit Centrum omdat daar geen schooltuin is. Die kinderen worden met een bus gebracht.

We hebben helaas geen parkeerhaventje aan de Provincialeweg meer en dus moeten de kinderen komen lopen vanaf het begin van Geerdinkhof. Dit jaar werkt een groep leerlingen van de Shri Laksmi school uit Zuidoost de ene week in hun tuintje bij Wagner en de andere week in een tuin bij het Rijksmuseum. Sinds het honderdjarig bestaan van de schooltuinen in 2020 zorgt er ieder jaar een andere school in de stad voor deze tuin. Als bedenker van dit initiatief geef ik daar les.”

Is ‘natuur’ ook onderwerp van de les?

“In feite is het kweken van planten een middel om het over de natuur te hebben. Als er een buizerd of ooievaar overvliegt, dan wijs je de kinderen daar op. We zijn ook bezig het schooltuinboek te vernieuwen, met aandacht voor biodiversiteit en klimaatverandering. Maar het zijn complexe onderwerpen. Want het hebben van een tuintje met groenten heeft ook iets tegenstrijdigs, je voert in zekere zin strijd tegen de natuur. Je wilt daar bepaalde planten en dieren niet. Dus niet alles van ‘de natuur’ is welkom. Kinderen vinden het soms jammer om een mooi bloeiend onkruid weg te halen. Maar als het knopkruid is, mag dat absoluut niet. Knopkruid is onze grootste nachtmerrie op de schooltuin, want het kan alles overwoekeren. Het is een onkruid dat houdt van verstoorde grond, en daar ga je al, je verstoort de natuur en dan krijg je dit.

Met afval in de natuur doen we ook weleens een experiment met de kinderen. Dan stoppen we plastic vorkjes en appelschillen in de grond en kijken dan wat ermee gebeurt. Dan zien ze dat er met die vorkjes niets gebeurt en dat de appelschillen zijn verdwenen.”

Is wisselbouw nodig?

“Omdat de gewassen zo divers zijn is dat niet echt nodig. Alleen met de aardappel kan het een probleem zijn. Daarom kweken we een vroege aardappel die we voor de zomer oogsten, want laat je hem langer zitten dan krijgt hij gebreken. We hebben wel last van veenmollen², dat is een drama. Het is een soort krekkel die als een mol gangen

leerling geeft de grond een zoen ter afscheid van zijn tuin. Foto: Schooltuin Wagner

graaft in de grond en alles opvreet wat hij tegenkomt, vooral aardappels. Dit valt eigenlijk niet te bestrijden, dus misschien kunnen we over een bepaalde tijd geen aardappels meer kweken. Dat zou erg zonde zijn maar dan wint de natuur het van ons."

Hoe ziet de financiering van de schooltuin eruit?

"De gemeente Amsterdam financiert alles, en dat doet ze ruimhartig. De gemeente onderhoudt de gebouwen, scholen hoeven niet bij te dragen. Voorheen moesten de kinderen zo'n acht gulden of euro betalen en dat inden wij, en als kinderen dan niet konden betalen moesten we zeggen 'jullie kunnen niet komen'. Dat was vreselijk natuurlijk. Toen is besloten dat de gemeente alles betaalt, gelukkig. Dus alle kinderen in Amsterdam kunnen op een schooltuin meedoen. Zover ik weet is er nergens in de wereld een plek waar het zo goed geregeld is. Amsterdam mag zich daar

wel voor op de borst slaan."

Wat vind je het leukste en belangrijkste aan je werk?

"Het leukste aan het werken met de kinderen is hun verbazing. Dat is de kracht van de schooltuin, dat kinderen zien hoe planten groeien. En dat het om eten gaat. Het spreekt kinderen enorm aan dat je je eigen eten kweekt. Ik hoop kinderen een ervaring met de natuur mee te geven die ze niet meer vergeten. Of dat ze een angst overwinnen zoals een hommelt op hun hand durven te laten zitten. En verder vind ik het persoonlijk fijn om het hele jaar buiten te werken."

Hoe komt de schooltuin aan zijn naam?

"Voordat de schooltuinen onder gemeentelijk beleid kwamen was er de Stichting Amsterdamse Schooltuinen. Daar was Adalbert Wagner voorzitter van, en op het moment dat deze tuin geopend werd heeft hij er zijn naam aan gegeven. Na zijn dood hebben zijn kinderen gevraagd of zijn naam hier ver-

strooid mocht worden. Dat is gebeurd en op die plek, dicht bij de schuur, staat een mooie dakplataan."

Is er contact met Geerdinkhof?

"Jazeker, een van de drie vrijwilligers komt uit Geerdinkhof, Reynout van der Poel. Het was bijvoorbeeld heel fijn dat hij tijdens de schoolvakantie is komen wieden. Eén of twee vrijwilligers erbij vanaf het voorjaar zou welkom zijn. Ook hebben we hier de werkkist van de Bijlmerweidewerkgroep staan en samen hebben we bijvoorbeeld de poel en de steiger bedacht die voor de tuin ligt. De bloemplukweek in oktober wordt volgens mij ook zeer gewaardeerd door bewoners. Soms zetten we wel eens groenten bij het hek die over zijn. Als het hek openstaat mogen mensen altijd de tuin oplopen of bij een les kijken. En op de jaarlijkse open dag is iedereen welkom."

¹ zie *Bouwen in de Bijlmer* in Infobulletin/juli over boerderijen langs de Weespertrekvaart.

² zie *Fauna in Geerdinkhof* in dit nummer over de veenmol.

Meer lezen:

• <https://is.gd/9XdvYs>

• www.schooltuinrecepten.nl – hier zijn voor kinderen makkelijk klaar te maken recepten te vinden.

Open Dag 13 september 2023. Lekker courgettepannenkoek eten